

Носенко А. І., Борзик В. О. Втілення образу «Нетварного Світла» у мозаїках середньовіччя: символіка і зображальні прийоми // Збереження і розвиток традицій пленеру: художня освіта і арт-туризм: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (31 січ.-2 лют. 2020 р., м. Одеса) / коорд. проекту Д. О. Величко; упорядн. А. І. Носенко; відп. секр. Д. О. Величко, А. І. Носенко; ДЗ «Південноукр. Нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського». – Одеса: Астропринт, 2020. – с. 75 – 76.

Ключові слова: образ «Нетварного Світла», мистецтво середньовіччя, Візантія, мозаїка, символіка, прийоми зображення.

Анотація: показано особливості втілення образу «Нетварного Світла» у мозаїках середньовіччя, виявлено відповідну символіку і виразні зображальні прийоми.

Носенко Анна Іванівна,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»,

член Національної спілки художників України,

Борзик Владислав Олександрович,

здобувач вищої освіти ОС «магістр» Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені

К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

ВТІЛЕННЯ ОБРАЗУ «НЕТВАРНОГО СВІТЛА» У МОЗАЇКАХ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: СИМВОЛІКА І ЗОБРАЖАЛЬНІ ПРИЙОМИ

Ключові слова: образ «Нетварного Світла», мистецтво середньовіччя, Візантія, мозаїка, символіка, прийоми зображення.

Світло у православному храмі є, перш за все, чином небесного, Божественного світла і Самого Христа, Який в Євангелії називається «Світло світу» (Ін. 8:12). У книзі від Іоана сказано: «Було Світло істинне, що освітлює

кожну людину, яка приходить у світ» (Ін. 1:9) або у «Символі віри» стверджується: «Світло від Світла». «Бог є Світло, і немає у Ньому ніякої темряви». Виходячи з вище згаданого теологічного трактування, створення світлової атмосфери храму вирішується з позиції сакральної символіки, згідно якої світло в храмі має не стільки функціональне, скільки духовно-містичне значення, пов'язане з церковним символізмом і ритуалом богослужіння.

Основна роль у матеріальному втіленні образу Нетварного Світла, як еманации Божественної енергії, у візантійському і давньоруському храмі належить системі внутрішнього оздоблення, зокрема декоруванню куполів і стін кольоровими мозаїками.

У мозаїчному зображенні надзвичайно важлива система золотих фонів, німбів і асисті. Золото – нетлінне і незмінне з часом є символом Божественного Світла. Рівномірне золоте сяйво огортає фігуру і пронизує її, переносить сприйняття образу в інший, далекий від земного світу вимір, в сферу Світу духовного.

Християнські історії стали центральною темою мозаїк. Прагнення до досягнення максимального враження від зображень стало рушійною силою вдосконалення техніки укладання мозаїки і розробки нових кольорів і складів смальти, для виготовлення якої використовували сировинну стекломасу додаючи в неї різні метали (золото, мідь, ртуть) в різних співвідношеннях і навчилися виготовляти кілька сотень різних кольорів смальти. Палітра смальти виходила яскрава, чиста, прозора, сяюча і ставала видимим натяком на світ Горній. Сонячне світло, потрапляючи на смальту, оживає і переносить глядача в інший, божественний світ.

Створення мозаїки – довгий і кропіткий процес. Кожне пано – це система з безлічі елементів, форма яких – переважно кубики. Саме композиції з акуратно викладених дрібних і більш-менш однакових за розміром кубиків-тессер створили славу візантійських мозаїк.

Ці структурні елементи укладалися під різним кутом до стіни і мали не рівну поверхню, що дозволяло світлу відбиватися в кольоровий смальти і давати відчуття іскристого марева над мозаїкою. Мозаїки викладалися методом прямого набору (в сучасний час способи викладки мозаїк набагато різноманітніше) і кожен елемент в укладанні відрізнявся своєю унікальною поверхнею і своїм становищем щодо інших елементів і основи. Складалося єдине і немов живе золоте поле, мерехтливе як при природному освітленні, так і при освітленні свічками. Неповторність гри відтінків кольору і відображень світла на золотому фоні створювало ефект руху всієї картини, людина, що споглядала Образи думкою представляла Світло Бога у Небесному Єрусалимі.